

4.Радченко В.М. Управління якістю професійної діяльності викладачів вищих навчальних закладів І - ІІ рівнів акредитації : Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / В.М. Радченко; Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. – К., 2007. – 21 с.

5.Федорчук В. Проблема підготовки майбутніх викладачів до запровадження педагогічних інновацій / Вікторія Федорчук // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. 2009. – Випуск 25. – Частина 3. – С.111-117.

У статті проаналізовано сутність феномену педагогічної майстерності викладача у вищій школі, з'ясовано його вияви щодо особистісного та діяльнісного рівнів.

Ключові слова: педагогічна майстерність, особистісний та діяльнісний рівні педагогічної майстерності викладача.

В статье проанализирована сущность феномена педагогического мастерства преподавателя в высшей школе, выяснены его проявления на уровне личности и деятельности.

Ключевые слова: педагогическое мастерство, личностный и деятельностный уровни педагогического мастерства преподавателя.

The phenomenon of pedagogical trade of a teacher at higher school. In the article the essence is analyzed of the phenomenon of pedagogical trade of psychology teacher at higher school, his displays are found out in relation to personality and activity levels.

Keywords: the pedagogical trade, the personality and activity levels of pedagogical trade of teacher.

ББК-74.58

УДК 378.016:37.041:004

В.Д. Кондратюк
м. Вінниця, Україна

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ЗАСОБІВ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Постановка проблеми. У сучасних умовах формування професійних якостей випускника педагогічного ВНЗ повинно бути зорієнтоване не стільки на обсяг і повноту конкретного знання, скільки на здатність самостійно поповнювати знання, ставити й розв'язувати завдання, відпрацьовувати критерії відбору найбільш ефективних вирішень. Усе це значним чином змінює вимоги до вміння студентів використовувати телекомунікаційні засоби.

Аналіз останніх досліджень. Теорія і практика здійснення технологічних підходів до навчання відображена в працях Ю. Бабанського, В. Беспалько, Г. Селевка, Н. Тализіної й ін. Застосування інформаційних технологій в освіті досліджують В. Андрєєв, Р. Гуревич, М. Кадемія, Л. Коношевський, О. Пехота, Е. Полат, А. Уман й ін.

Мета статті. З'ясувати роль і значення телекомунікаційних засобів у підготовці майбутніх учителів трудового навчання, як засобу інтенсифікації та індивідуалізації формування професійних знань та умінь майбутніх учителів.

Виклад основного матеріалу. Нині важливо усвідомити, що процес професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання має будуватися на основі цілісного підходу, який передбачає створення і використання нових прогресивних методик і технологій навчання, інтегрування усіх етапів навчально-виховного процесу на основі кращих світових здобутків науки. Сучасна система вищої освіти такої можливості не дає, оскільки вітчизняна теорія і практика професійної підготовки студентів у світлі сучасних вимог переживає зміни, реалізуючи нові технології, поєднуючи класичні й інноваційні підходи до навчання, кращі здобутки минулого і сучасного.

Підвищення результативності особистісно орієнтованого навчання у ВНЗ розв'язується у контексті використання інформаційних технологій.

У зв'язку зі збільшенням обсягу інформації, запропонованої нині майбутньому

вчителів трудового навчання в процесі навчання, і необхідністю скорочення терміну між набуттям і застосуванням одержаних у ВНЗ знань, забезпечити результативність підготовки фахівців без застосування сучасних ТЗН практично неможливо.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що одним із основних шляхів удосконалення процесу інтенсифікації навчання у ВНЗ є використання технічних засобів ІТН – системи комп'ютерних засобів, що містить у собі технічні, програмні й дидактичні компоненти.

Технічні компоненти: процесор – електронний пристрій опрацювання інформації; екран (монітор) – пристрій відображення візуальної інформації; клавіатура – пристрій введення тексту; засоби мультимедіа – CD-ROM, звукова і відеокарти, динаміки – засоби відтворення звуку; принтер – пристрій для роздрукування інформації на папері.

Програмні компоненти – програмні засоби загального та спеціального призначення, що були застосовані в процесі роботи користувачів із комп'ютером, наприклад: операційна система, текстові, графічні редактори, електронні таблиці тощо.

Дидактичні компоненти: комп'ютерні навчальні програми, автоматизовані словники, тести та інші навчальні матеріали [4, с.271].

Є значна кількість нових систем комп'ютерних засобів (мультимедіа, гіпермедіа та мережеві технології), за допомогою яких реалізуються технічні, програмні, дидактичні компоненти і які використовуються як іноземними (Б. Уорнер, Дж. Андерсон), так і українськими науковцями (П. Сердюков, В. Ракочий).

Нове покоління комп'ютерів, застосування оптоволоконного зв'язку зумовили також появу і розвиток мережних технологій. Робота в комп'ютерній мережі сприяє підвищенню грамотності, розвитку мови, інтересу до навчання. Завдяки доступу до баз даних студенти одержують інформацію про розвиток наукових проблем, беруть участь у діяльності дослідницьких колективів. Доступ до мереж телекомунікацій підвищує інформаційну озброєність викладачів, дає змогу спілкуватися зі своїми колегами, проводити спільну навчальну, методичну і наукову роботу. Телекомунікаційний доступ до баз даних здійснюється через всесвітню мережу INTERNET. Основою функціонування INTERNET є навчання спілкуванню і формування здатності до міжкультурної взаємодії. Поза спілкуванням INTERNET не має сенсу – це міжнародне, багатонаціональне суспільство, чия життєдіяльність базується на електронному спілкуванні мільйонів людей в усьому світі, що говорять одночасно – найбільша за розміром і кількістю учасників розмова, яка коли-небудь мала місце. Включаючись у цю розмову між комунікантами, створюється модель реального спілкування.

Описані вище технічні можливості сучасної комп'ютерної техніки свідчать про величезний потенціал комп'ютера як ТЗН.

З метою удосконалення навчального процесу доцільно використовувати, на думку В. Заболотного [2]; мультимедійний програмно-методичний комплекс – систему, у яку для створення умов педагогічно-активної інформаційної взаємодії викладача і студента включені прикладні програмні продукти, інформаційні методичні матеріали, бази даних тощо.

Елементами такої системи, поряд із традиційними поліграфічними виданнями, є відеокурси лекцій. Як відомо, лекція є одним із важливих компонентів навчального процесу у ВНЗ. Тенденції до скорочення кількості лекційних годин, які передбачені в навчальних планах, перенесення значного обсягу матеріалу на самостійне опрацювання ставить завдання суттєвого підвищення інформативності й ефективності кожної години поточного лекційного заняття. Технічним засобом розв'язання цього завдання, сучасною формою підготовки і читання лекцій постають мультимедійні технології. Серед них, насамперед, варто звернути увагу на дидактичні можливості використання у навчанні електронного конспекту лекцій, який використовується лектором із урахуванням власної моделі викладання, специфіки дисципліни і часу, який відводиться на її вивчення, рівня базових знань студента тощо.

Досвід і дослідження у галузі дизайну автоматизованих навчальних систем вітчизняними і зарубіжними науковцями дозволяє визначити особливості побудови інтерфейсу, які варто враховувати під час розробки ППЗ, які умовно можна поділити на п'ять груп [5, с. 66]. Головне віднайти оптимальне співвідношення синтаксичної, семантичної і прагматичної підсистем у єдиній системі електронного програмного засобу.

Рационального використання все більше набуває INTERNET, мережа, яка дає можливість застосовувати багато нових, сучасних навчальних матеріалів, використовувати інформаційні ресурси для підвищення професійного рівня, а також підтримувати творчі зв'язки щодо обміну педагогічними думками з колегами завдяки електронній пошті.

Класифікувати сайти за їхнім безпосереднім призначенням можна на інформаційні і навчальні. Перші використовуються для пошуку і власне добору цікавих творчих завдань, текстів викладачами, для написання рефератів, курсових і дипломних робіт – студентами. Навчальні сайти містять різні види робіт і завдань, які поділяють за рівнем складності.

Проте необґрунтоване використання засобів інформаційних технологій може бути шкідливим і нести негативні наслідки. В першу чергу, це стосується інформаційно-комунікативних можливостей системи INTERNET. Тому на початку впровадження INTERNET в освітній процес необхідно визначити основні принципи використання його бази даних для поглиблення знань, формування умінь і навичок здорового способу життя тощо. Інформація INTERNET не повинна завдавати шкоди навчально-виховному процесу в закладах освіти [6, с. 6].

Певна річ, думка, щодо домінування інформаційних технологій перед викладачем, але побоювання ці безпідставні, тому що ніякі ІКТ не знецінять ролі викладача, ніякі технології не замінять живого спілкування викладача зі студентами.

Комп'ютерні комунікації дозволяють одержати доступ до необмежених масивів інформації, що зберігаються в централізованих базах даних. Це, в свою чергу, дає можливість викладачам максимально використовувати наявний запас знань із тієї чи іншої проблеми, оперативно реагувати на сучасні досягнення передової педагогічної науки [3, с. 43].

Суттєво може прискорити процес широкого використання світових комп'ютерних комунікацій створення локальної мережі в конкретному навчальному закладі. Така мережа може стати початком створення єдиного інформаційного середовища навчального закладу, що є важливою передумовою ефективного використання можливостей глобальних комп'ютерних мереж, використання інтерактивних методів і нових технологій навчання.

Основним критерієм побудови внутрішньої комп'ютерної мережі закладу освіти INTRANET, зазначає М.Ю. Кадемія, має бути підвищення ефективності і освіти. З цією метою вона має розвиватись у двох основних напрямках:

- ☐ оновлення змісту навчання і розробка нових методик;
- ☐ організація навчального процесу.

Реалізація першого напряму, очевидно, нині є більш реальною, оскільки впровадження нових технологій навчання передбачає широке використання обчислювальної техніки. Природно, це приводить до наявності достатньо значного, хоча і не систематизованого, масиву інформації.

Використання комп'ютерних комунікацій для організації навчального процесу, перш за все, передбачає:

- постійне і оперативне планування на основі достовірних даних;
- одержання прогнозу за будь-якої зміни вихідних даних [1].

Якщо раніше мова йшла про обмін інформацією у глобальній, мережі INTERNET як досить привабливій зовнішній стороні, то на даному етапі все більше стверджується думка, що для більшості практичних працівників внутрішня інформація, яка розповсюджується за

допомогою локальної мережі INTRANET, є більш важливою і актуальною. Найважливіше завдання під час впровадження такої системи – збирання достовірних даних, керування потоками інформації, їхня систематизація та обробка. Суттєве значення мають також питання людської психології, пов'язані не тільки з навчанням, а й із серйозною перебудовою методів своєї роботи [1].

Комп'ютерні комунікації разом із сучасними технологіями навчання можуть суттєво вплинути на формування нового змісту освіти і модифікацію організаційних форм і методів навчання. Поява таких комунікацій у закладі освіти, перш за все, передбачає інтенсивне використання сучасних засобів обчислювальної техніки і безпаперової технології як одного з основних компонентів навчально-виховного процесу. Використання комп'ютерної мережі, без сумніву, приведе до коригування змісту традиційних дисциплін та до їхньої інтеграції. Значно розширюються можливості методів самостійної наукової й науково-дослідної роботи та навчання учнів і студентів методом колективного розв'язання проблем. Безумовно, це вимагає від викладачів відповідної підготовки до інтенсивного використання засобів інформаційних технологій у навчальному процесі, застосування різноманітних методів навчання [1].

Дистанційне навчання як прогресивна педагогічна технологія є центральною ланкою сучасної освіти. Основою дистанційного навчання є контрольоване та якісне забезпечення (нормативне, дидактичне, методичне та ін.) самостійної роботи студентів (учнів) під керівництвом викладача (учителя) (т'ютора). Ця технологія передбачає широке застосування у навчанні сучасних носіїв інформації, інформаційних технологій, телекомунікаційних мереж, в тому числі й INTERNET. Дистанційне навчання як педагогічна технологія у повному обсязі або частково може застосовуватися в усіх системах освіти (загальній середній, професійно-технічній, вишій, післядипломній та ін.), здійснювати широке коло завдань освіти, навчання, виховання та розвитку особистості.

Застосування мультимедійних технологій у процесі викладання трудового навчання не обмежується лише дистанційним навчанням і тестуванням. Застосування таких технологій у межах шкільного уроку, технічного експерименту є також достатньо перспективними.

Дистанційне навчання відповідає вимогам сучасного життя, особливо, якщо врахувати не лише транспортні витрати, а й витрати на організацію всієї системи денного навчання. Тоді стає зрозумілим постійно зростаючий інтерес до дистанційної форми навчання, причому не тільки університетах.

Важливим у досвіді застосування дистанційного навчання є політика використання в навчальному процесі домашніх комп'ютерів студентів (учнів). Важливо підкреслити, що ця політика, поряд з використанням інформаційних технологій у навчанні, включає низку організаційних заходів, таких як надання допомоги студентам (учням) у придбанні й використанні комп'ютерів (наданні пільгових кредитів, знижки на придбання комп'ютерів визначеного типу, сервісні послуги щодо установки і налагоджування та ін.).

Відмінною рисою дистанційного навчання є надання учням можливості самим одержувати необхідні знання, користуючись розвинутими інформаційними ресурсами, наданими інформаційними технологіями. Інформаційні ресурси: бази даних і знань, комп'ютерні, у тому числі мультимедіа, відео- і аудіозаписи, електронні бібліотеки, – разом із традиційними підручниками і методичними посібниками створюють унікальне середовище навчання, доступне широкій аудиторії.

Головною ж проблемою розвитку дистанційної освіти є створення нових методів і технологій навчання, що відповідають телекомунікаційному середовищу спілкування.

У процесі дистанційної освіти на зміну класичної моделі навчання має прийти нова модель, основана на таких положеннях: у центрі технології навчання – студент (учень); суть технології – розвиток здібності до самоосвіти; студенти (учні) відіграють активну роль у навчанні.

У зв'язку з цим вимагається перегляд методики навчання, моделі діяльності й взаємодії викладачів (учителів) і студентів (учнів). Успішне створення і використання дистанційних навчальних курсів повинні розпочатися із ґрунтовного аналізу цілей навчання, дидактичних можливостей нових технологій передавання навчальної інформації, вимог до технологій дистанційного навчання із точки зору навчання конкретних дисциплін, коригування критеріїв навченості. Під час планування і розробки дистанційних навчальних курсів необхідно приймати до уваги, що основні три компоненти діяльності педагога, а саме викладання навчального матеріалу, практика, зворотний зв'язок, зберігають своє значення і в курсах дистанційної освіти. Проблемою створення дистанційного навчання нині є створення концептуально нового методичного матеріалу, що оснований на поетапному сприйнятті інформації і повному контролі знань студентів (учнів). Педагоги і методисти повинні перебудувати свої лекції і навчальні посібники, приймаючи до уваги особливості нового методу навчання.

Використання в традиційному навчальному процесі й у дистанційному навчанні мультимедійних інформаційних технологій у порівнянні з традиційними методами навчання дозволяють:

- полегшити проведення лекційних, практичних і лабораторних занять, а також пояснення навчального матеріалу;
- замість оригіналу використовувати комп'ютерні імітаційні моделі об'єкта навчального процесу і проводити спостереження процесу ззовні;
- можливість повторного передавання навчальної інформації;
- підвищити ефективність занять, які проводяться;
- розробити віртуальні стенди для лабораторних робіт;
- виконувати лабораторні роботи на базі віртуальних стендів, які не потребують спеціальних приміщень, об'єктів, реактивів і т.п.;
- проводити лабораторні роботи зі шкідливими речовинами, що утруднено і небезпечно в звичайних лабораторіях і майстернях.

Аспекти застосування мультимедійних засобів інформаційних технологій в навчальному процесі, як засвідчує наше дослідження, схематично можна зобразити так (рис. 1).

Втілення інформаційних технологій у педагогічну практику суттєво впливає на формування нового педагогічного мислення і проявляється у таких напрямках:

- ☐ перетворення традиційної системи навчальної діяльності в систему, що поєднує традиційні й комп'ютерні засоби навчання і виховання студентів;
- ☐ модифікація традиційних методик навчання комп'ютерно зорієнтовані форми роботи викладачів;
- ☐ реалізація функцій банку навчально-пізнавальної діяльності студентів для моделювання управління навчально-виховним процесом;
- ☐ розробка комп'ютерної діагностики рівня одержаних ЗУН з дисципліни, що вивчається.

Узагальнюючи вищенаведене, зробимо такі висновки:

- ППЗ, що використовуються під час вивчення навчальних дисциплін, мають бути зорієнтованими не тільки на формування комп'ютерної грамотності, а й на розвиток умінь приймати оптимальні рішення у складних ситуаціях, на розвиток умінь і навичок самостійної роботи щодо обробки навчальної і наукової інформації, на здійснення самоконтролю, самокорекції у процесі навчальної діяльності;
- посилення дидактичної значущості ППЗ досягаються унаслідок реалізації можливостей: засобів сучасної комп'ютерної графіки, що забезпечує наочність, створення моделей об'єктів та процесів, які вивчаються; баз даних, що забезпечують здійснення

різноманітних видів і форм самостійної роботи з навчальною і науковою інформацією; пакетів користувача, що забезпечують формування умінь використовувати в навчальній роботі систему підготовки текстів, графічні редактори тощо.

Рис. 1. Аспекти застосування мультимедійних засобів інформаційних технологій в навчальному процесі

Література:

1. Жалдак М.І. Комп'ютер на уроках математики. – К.: Техніка, 1997. – 303с.
2. Заболотний В.Ф., Мисліцька Н.А., Сусь Б.А. Впровадження інформаційних технологій навчання на заняттях з методики викладання фізики // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. пр. – Вип. 5 / Редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2004. – С. 476-480.
3. Компьютеризованный учебник – эффективный инструмент информационной технологии обучения / В.Н. Афанасьев, Р.И. Адамов, С.В. Дмитриев и др. // Современная высш. шк. – 1991. – № 4. – С. 44-51.
4. Основы открытого образования / Под ред. В.И. Солдаткина. – Т. 1. – Российский институт открытого образования. – М.: НИИЦ РАО, 2002. – 676 с.
5. Роберт И.В. Концепция внедрения средств новых информационных технологий в учебный процесс общеобразовательной школы / НИИ шк. оборудования и техн. средств обучения АПН СССР. – М., 1996. – 360 с.
6. Tschirner E. Kommunikation und Spracherwerb per Computernetz. Blick auf einige Forschungsergebnisse // Fremdsprache Deutsch. – 1999. – Heft 2/21. – S. 54-58.

У статті у теоретично обґрунтуванні організаційно-методичні засади застосування інформаційних технологій та засобів у підготовці майбутніх учителів трудового навчання, формування їхньої комп'ютерної грамотності й інформаційної культури.

Ключові слова: мультимедійні засоби, телекомунікації, інформаційні технології, інформаційна грамотність студентів.

В статтє теоретически обоснованы организационно-методические принципы использования информационных технологий и средств в подготовке будущих учителей трудового обучения, формирования у них компьютерной грамотности, информационной культуры.

In the article in an in theory ground organizationally methodical principles of improvement of preparation of teachers of pedagogical higher educational establishment to application of information technologies, forming of their computer literacy and informative culture.

УДК 37.032
ББК 74.58

О.М. Котикова
м. Київ, Україна

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ ДО ВИКОНАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ РОЛЕЙ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Психолого-педагогічна підготовка майбутніх юристів надає можливість студентам набути як загальної так і професійної психолого-педагогічної компетентності, які забезпечують психолого-педагогічну готовність до професійної діяльності. Остання охоплює низку юридичних професій – юрисконсульт, прокурор, слідчий, адвокат, нотаріус, суддя та інші. Залежно від обраної професії, юристу необхідно ще під час навчання набути консультативних умінь, ораторських, організаційних, діагностичних, дослідницьких, мотиваційних, які відповідною мірою потрібні для успішності діяльності у тій чи іншій професії. Практика свідчить, що мотивація студентів до набуття психолого-педагогічної компетентності є набагато вищою, якщо вони оволодівають не окремими вміннями, а їх комплексами, відповідними тій чи іншій юридичній професії, яку можна розглядати як професійну роль.

Для практичного вирішення цієї проблеми необхідно визначити зміст понять «професійна роль» та її складові, «міжособистісно-рольова компетентність», «професійно-рольова компетентність», що потребує компаративного аналізу понять «міжособистісна роль», «соціальна роль» та «професійна роль», «професія як роль», що і виступає **метою нашого дослідження**.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Рольовий підхід, рольові теорії особистості започатковувалися і обґрунтовувалися спочатку в основному зарубіжними соціологами: функціональна рольова теорія (Р.Лінтон, Т.Парсонс); структурна рольова теорія (Р. Берт, М. Мендел, Х. Уайт, С.Уайншим); організаційна рольова теорія (Н. Гросс, Р. Кан, М. Ван-Селл, Е. Ван-де-Влієрт); когнітивна рольова теорія (Я. Морено, Дж. Роттер, Дж. Келлі, Дж. Мід, Ж. П'яже); теорія символічного інтеракціонізму (Дж. Мід, Ч. Кулі, Г. Блумберг, М. Куні, Т. Шибутані).

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціалізація людини – процес і результат засвоєння й активного відтворення людиною соціального досвіду, в процесі якого формується особистість. Процес соціалізації студента невід'ємний від засвоєння ним соціальних ролей.

Задля з'ясування поняття «роль», доцільно звернутися до когнітивної рольової теорії і теорії символічного інтеракціонізму. Один із напрямків когнітивної теорії започаткував Я. Морено. За Я. Морено, роль - це «синтетичний досвід, у якому об'єднуються особисті, соціальні і культурні елементи» [1, с. 245]. Він вважав, що в онтогенезі рольова гра з'являється разом з наслідуванням ролей інших людей і вона може бути використана як допомога і у навчанні, і у психотерапії. Г. Атей і Дж. Дарлі визначають роль як систему чи набір «компетентностей взаємодії» [2, с.77]. Р. Тернер зазначав: «Роллю ми вважаємо сукупність патернів поведінки, які складають значуще ціле і притаманні людині, яка займає специфічний статус у суспільстві (наприклад, лікаря і батька), неофіційну позицію у міжособистісних стосунках (наприклад, лідера і примиренця), або ототожнює (роль) зі специфічною цінністю у суспільстві (наприклад, чесною людиною або патріотом) [3, с. 316]. Як